

укладення угод страхування життя зі страхувальниками;  
накопичення внесків по окремо взятому страхувальнику;  
інвестування активів компанії згідно з діючим законодавством;  
розподілення інвестиційного доходу за відповідними рахунками страхувальників;  
виплату страхових відшкодувань при настанні страхового випадку.

Жорстка конкуренція серед провідних компаній світу привела, по-перше, до зміцнення їх (у тому числі шляхом об'єднання), по-друге, до стандартизації та стабілізації страхових продуктів і тарифів на страхування.

Іноземні страхові компанії пропонуватимуть громадянам вищий ступінь страхового захисту з різноманітнішими страховими послугами і більшими гарантіями страхування життя. Одночасно це зумовить відтік за кордон значних фінансових ресурсів.

Національні страхові компанії без об'єднання не зможуть взяти на себе ризики, пов'язані із страхуванням життя фізичних осіб. Принцип об'єднання в усьому світі досить поширений як серед банків і промисловців, так і серед страховиків.

У більшості країн світу питання регулювання страхової діяльності компаній вирішується встановленням певних правил розміщення резервів. Важливими є структура і склад технічних резервів, а також порядок формування кожної їх категорії. При цьому уряд держави має встановлювати певні вимоги до обсягів і структури активів, наявність яких є обов'язковою умовою для покриття технічних резервів, виходячи з критеріїв їх надійності, прибутковості, ліквідності та диверсифікованості.

Піраміда по страхуванню життя безмежна, і її сила в тому, що вона опирається на національні гроші населення своєї країни.

Характер руху фінансових ресурсів у страхуванні життя спричиняє те, що страховик протягом тривалого часу має в своєму розпорядженні вільні кошти, які можуть бути інвестовані для отримання додаткового доходу. Страхування життя, таким чином, перетворюється у важливий фактор розвитку економіки шляхом проведення світовими компаніями активної інвестиційної політики.

Світова практика розвитку страхової справи нагромадила значний досвід у питаннях організації розміщення страхових резервів. За директивами Європейського Економічного Співтовариства кожна страхова організація повинна мати в своєму розпорядженні страхові резерви, що відповідають взятим за договорами страхування зобов'язанням, а держава регулює їх обсяг і правила розміщення.

Отже, страховий ринок сьогодні – це серйозна фінансово-кредитна система, яка ні в чому не повинна поступатися банківській сфері чи іншим інститутам фінансової діяльності, і її можливості потрібно використовувати на користь громадян і держави.

УДК 301.085:338

## РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

О.П. Крайник

*Розглядаються макроекономічні аспекти регулювання розвитку підприємництва в Україні. Виділяються напрямки удосконалення регуляторної політики та визначається коло питань, які слід розглянути перед початком регуляторної реформи.*

*Рассматриваются макроэкономические аспекты регулирования развития предпринимательства в Украине. Выделяются направления усовершенствования регулирующей политики и определяется круг вопросов, которые необходимо рассмотреть перед началом регулирующей реформы.*

Успіхи формування ринкової системи господарювання в Україні тісно пов'язані з активізацією процесів підприємницької діяльності. Підприємництво, як четвертий фактор виробництва, відіграє щоразу помітнішу роль в економічному зростанні держави. І саме держава, ви-

бираючи напрямки тієї чи іншої економічної політики, може забезпечити прискорення цих процесів та спрямування їх у русло загальнодержавної користі.

Сьогодні втручання держави в економіку зумовлене головними економічними функціями, до яких належать [2]:

забезпечення правової бази і суспільної атмосфери для ефективного функціонування ринку, створення конкурентних умов;

перерозподіл валового національного продукту і національного багатства шляхом соціальних виплат;

коригування розподілу ресурсів з метою удосконалення суспільного виробництва за допомогою податків, видатків та регулювання, при збоях ринкового механізму;

проведення макроекономічної стабілізаційної політики, для згладжування різких перепадів у масштабах безробіття, стримання інфляції та підтримки високих темпів економічного зростання.

Виконання цих функцій забезпечує ряд економічних та адміністративних методів регулювання, раціональне поєднання яких сприяє ефективній реалізації державою своїх функцій. Яскравим прикладом реалізації державної політики є вплив на розвиток підприємництва в Україні.

Виконання регулюючих функцій державою повинно здійснюватись з максимальною ефективністю, виключаючи надмірне втручання, яке дестимулює розвиток економічних процесів, у тому числі підприємництва. Надмірна зарегульованість обмежує конкуренцію і мобільність переміщення ресурсів з однієї галузі в іншу, що знижує загальні досягнення в економічній сфері. Для зменшення регуляторного впливу використовують дерегулювання, яке усуває бар'єри для конкуренції руху виробничих ресурсів та зростання підприємницьких структур. Дерегулювання включає зміну дії нормативних і законодавчих актів, що визначають роботу конкретного підприємства. Важливим тут є як загальнодержавний, так і регіональний аспекти регуляторної політики, які, ефективно поєднуючись, створюють найсприятливіший клімат для розвитку підприємництва в державі.

Важливим аспектом державного регулювання процесу підприємництва є вплив на його розвиток податкової та кредитної політики. Система оподаткування суб'єктів підприємництва базується на ряді принципів, як от:

стимулювання підприємницької виробничої та інвестиційної діяльності;

рівнозначність і пропорційність при справлянні податків;

економічна обґрунтованість податків тощо.

Однак тривалий час ці принципи залишались декларативними, і лише прийняття Податкового кодексу, очевидно, у змозі змінити ситуацію.

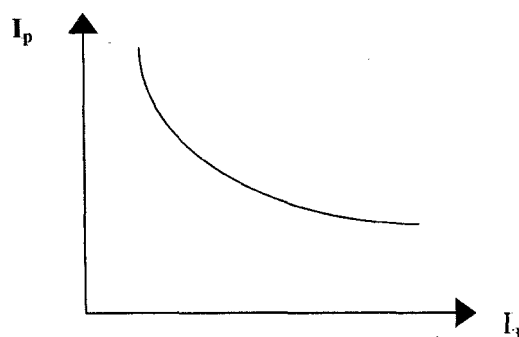
Надмірні податки мають властивість заганяти частину підприємств у тінь, що призводить до зменшення надходжень до бюджету та недофінансування соціальної сфери. Високі ставки податків негативно впливають також на вартість продукції підприємств і втрату її конкурентоздатності в порівнянні з аналогами імпортного виробництва.

Крім загальнодержавних, підприємці сплачують ряд місцевих податків і зборів. Попри відносну стабілізацію розмірів податків на національному рівні, спостерігається постійне підняття органами місцевого самоврядування ставок місцевих податків і зборів. У цій ситуації пропонується зміна комунального податку, який не був надто обтяжливим, на шкільний виглядає катастрофічно [1]. Отже, ще одним вагомим аспектом регулювання розвитку підприємництва є узгодженість місцевих і загальнодержавних податків.

Не менш важливу роль у макроекономічному регулюванні процесу підприємництва відіграє монетарна політика та її складова – кредитна політика. Монетарна політика, спрямована на зниження ставок рефінансування, сприяє зменшенню процентних ставок на ринку кредитів і збільшенню фінансових ресурсів, що скеровуються на інвестування виробництва.

Адміністративні важелі впливу держави на розвиток економічних процесів виступають у формі ліцензій, дозволів, квотування, санкцій, стандартів, регуляторних обмежень тощо. Згідно з Конституцією України „державою забезпечується захист конкуренції у підприємницькій діяльності... захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій та споживачів”.

У цілому залежність інтенсивності регулювання від темпів зростання підприємницьких структур можна відобразити графічно (див. рисунок).



**Графік залежності інтенсивності регулювання ( $I_p$ )  
і темпів зростання підприємницьких структур ( $I_z$ )**

Стан розвитку підприємництва є віддзеркаленням процесів державного регулювання цього процесу. Так, за останні роки динаміка загальної кількості малих і середніх підприємств на 1000 чол. населення має стійку тенденцію до зростання. Крім того, постійно збільшується такий показник, як кількість працюючих у малому підприємстві. На початок 2001 року, за даними Державної податкової адміністрації України, у країні зареєстровано майже 1 млн. 200 тис. підприємств, і це число постійно зростає. Однак, незважаючи на позитивну динаміку, кількість малих і середніх підприємств на тисячу жителів населення на порядок менша, ніж у розвинутих ринкових країнах. Тому питання удосконалення процесу регулювання і, як наслідок цього, прискореного розширення кількості підприємств ще залишається актуальним на тривалий період.

Саме держава шляхом реалізації цілеспрямованої регуляторної політики в певних сферах може забезпечити розвиток підприємницьких структур. Вирішення питання про те, як сприяти розвитку малого бізнесу має стати першим етапом у тривалому процесі вироблення державної політики. Українське підприємництво ще й досі потерпає від надмірних податків і складної системи регулятивних норм.

Напрямки удосконалення регуляторної політики наступні:

- зменшення витрат на процес відкриття підприємства;
- спрощення процедури вступу в права власника;
- зменшення витрат на ведення господарської діяльності;
- можливість легко змінити вид діяльності;
- спрощення процесу закриття підприємства.

У цілому, ініціюючи регуляторну реформу, потрібно:

- чітко окреслити проблеми, які потребують впровадження змін регулюючих дій;
- проаналізувати існуючу законодавчу і нормативну базу відповідно до окреслених проблем;

виявити необхідність зміни доповнень до існуючих нормативних актів чи прийняття нових, а також урядовий рівень, відповідальний за впровадження нових регулюючих дій;

обрахувати економічний ефект від впровадження регулювання (виявити, чи витрати при цьому не є більшими за отримані прибутки);

вияснити, чи нова регулююча дія зрозуміла для кола осіб, які її будуть застосовувати.

Розвиток підприємництва в Україні вступив у стадію, коли удосконалення регуляторної політики визначає подальші його перспективи. Регуляторна реформа повинна здійснюватись у контексті стратегії економічного зростання в країні й регіонах. Як результат, якого треба досягти, – виключно конкурентна, гнучка ринкова економіка, спрямована на поліпшення добробуту громадян.

1. Бермес З. Податковий кодекс: надія на майбутнє // Річ: економіка і культура, вересень 2001р. 2. Самюельсон Пол, Нордгауз Вільям. Мікроекономіка: Переклад з англ. К., 1998.